

Sygn. akt I C 1295/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2015 roku

Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim Wydział I Cywilny

w składzie następującym :

Przewodniczący: SSR Elżbieta Olechno – Obolewicz

Protokolant: Aldona Niewińska

po rozpoznaniu w dniu 15 maja 2015 roku w Bielsku Podlaskim

na rozprawie

sprawy z powództwa **Wyższej Szkoły (...) w W.**

przeciwko **J. W.**

o zapłatę

I. Oddala powództwo.

II. Nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim od powoda Wyższej Szkoły (...) w W. kwotę 1.948,20 złotych (jeden tysiąc dziewięćset czterdzieści osiem złotych i dwadzieścia groszy) tytułem nieuiszczonych w sprawie kosztów sądowych.

III. Zasądza od powoda Wyższej Szkoły (...) w W. na rzecz pozwanego J. W. kwotę 738 złotych (siedemset trzydzieści osiem złotych), w tym kwotę 138 złotych (sto trzydzieści osiem złotych) tytułem podatku VAT, tytułem kosztów zastępstwa procesowego udzielonego przez adwokata ustanowionego z urzędu oraz kwotę 1.350,65 złotych (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych i sześćdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów dojazdu adwokata ustanowionego z urzędu.

Sędzia

Sygn. akt I C 1295/14

UZASADNIENIE

Powód Wyższa Szkoła (...) w W. pozwem (k. 2 – 3) skierowanym przeciwko J. W. wniósł o zasądzenie kwoty 1.574,33 złotych wraz z umownymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazał, iż strony w dniu 14 sierpnia 2008 roku zawarły umowę o usługi edukacyjne, na podstawie której pozwany zobowiązał się do wnoszenia opłat z tytułu czesnego w wysokości zgodnej z zarządzeniem rektora do dnia 10 – go każdego miesiąca, przez 10 miesięcy w roku akademickim, nadto, iż dokona zapłaty wszystkich opłat za studia naliczonych do dnia skreślenia z listy studentów lub rezygnacji ze studiów. Z dniem 31 grudnia 2011 roku pozwany został skreślony z listy studentów z powodu braku opłat z tytułu czesnego. W dniu 16 maja 2013 roku bezskutecznie wezwano J. W. do spełnienia świadczenia w łącznej kwocie 1.574,33 złotych, na które składają się kwoty z tytułu niezapłaconego czesnego:

- 390 złotych – płatne do dnia 10 października 2011 roku,

- 390 złotych – płatne do 10 listopada 2011 roku,

- 390 złotych – płatne do dnia 10 grudnia 2011 roku,

oraz odsetki umowne o wymienionych powyżej kwot w łącznej kwocie 404,33 złotych wyliczone od kwot:

- 390 złotych za okres od dnia 11 października 2011 roku do dnia wniesienia pozwu w kwocie 141,95 złotych,

- 390 złotych za okres od dnia 11 listopada 2011 roku do dnia wniesienia pozwu w kwocie 134,70 złotych,

- 390 złotych za okres od dnia 11 grudnia 2011 roku do dnia wniesienia pozwu w kwocie 127,68 złotych.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego (...) w W. II Wydział Cywilny z dnia 8 lipca 2013 roku, sygn. akt (...) uwzględniono roszczenie w całości, rozstrzygając o kosztach procesu (k. 18).

Pozwany w ustawowym terminie wniósł sprzeciw do nakazu zapłaty, zaskarżając go w całości.

Zgodnie z art. 505 § 1 k.p.c. prawidłowe wniesienie sprzeciwu spowodowało, iż nakaz zapłaty utracił swoją moc.

W sprzeciwie pozwany podniósł zarzut niewłaściwości miejscowej Sądu wskazując, iż zamieszkuje w B.. Odnosząc się do żądania powoda wniósł o oddalenie powództwa w całości podnosząc, iż w październiku przesłał maila z oświadczeniem o rezygnacji ze studiów i od tego czasu nie uczęszczał na zajęcia, a tym samym brak jest podstaw do obciążania go opłatami. Dodał, iż jest bardzo chory i żądanie powoda jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (k. 49 – 52). Pozwany przedstawił również dokumentację dotyczącą jego wieloletniego leczenia psychiatrycznego. Finalnie pozwany wniósł o oddalenie powództwa podnosząc nieważności łączącej strony umowy o usługi edukacyjne z dnia 14 sierpnia 2008 roku z powodu znajdowania się przez niego w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli w dacie zawierania powołanej umowy z uwagi na chorobę psychiczną (k. 125 – 127).

Postanowieniem Sądu Rejonowego (...) w W. z dnia 3 października 2013 roku przekazano rozpoznanie sprawy do Sądu Rejonowego wB.

Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

Poza sporem pozostawała okoliczność, iż strony w dniu 14 sierpnia 2008 roku zawarły umowę o usługi edukacyjne (k. 14). Na podstawie § 4 umowy pozwany jako student był zobowiązany do dokonywania terminowych płatności czesnego, należnego za każdy rok akademicki oraz wszelkich innych opłat związanych ze studiowaniem, w wysokości określonej zarządzeniem rektora. W umowie określono, iż chesne może być płatne z góry za rok akademicki, w dwóch ratach albo w dziesięciu ratach miesięcznych (od października do lipca włącznie, do 10 – go dnia każdego miesiąca). Zgodnie z § 5 umowy student zobowiązywał się do zapłacenia odsetek za opóźnienie w przypadku niedotrzymania terminów płatności. W przypadku rezygnacji ze studiów student zobowiązywał się do bezzwłocznego złożenia pisemnego oświadczenia o rezygnacji u dziekana właściwego wydziału (§ 6 umowy). Pozwany rozpoczął edukację na studiach niestacjonarnych na kierunku zarządzanie w roku akademickim 2008/2009 (k. 212), uprzednio w dniu 20 sierpnia 2008 roku uzyskał orzeczenie lekarskie dotyczące kształcenia (k. 209). W okresie studiów pozwany zwracał się między innymi o wydłużenie terminu płatności czesnego wskazując, iż jako osoba niepełnosprawna wnioskował o przyznanie środków na naukę z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (k. 210 – 211, 216). W lutym 2010 roku pozwany wnioskował o udzielenie urlopu dziekańskiego w związku z pogorszeniem się stanu zdrowia oraz koniecznością uzupełnienia wiedzy w zakresie przedmiotów ścisłych (k. 217). O udzielenie kolejnego urlopu dziekańskiego J. W. wnioskował w lipcu 2010 roku (k. 218). Następnie w dniu 26 lipca 2011 roku J. W. złożył podanie o możliwość powtarzania trzeciego semestru nauki na kierunku zarządzanie (k. 219). W oparciu o zarządzenie (...) z dnia 30 marca 2011 roku Rektora Wyższej Szkoły (...) w W. chesne za studia niestacjonarne na kierunku zarządzanie wynosiło 390 złotych (k. 11 – 13). Decyzją z dnia 4 stycznia 2012 roku, z dniem 31 grudnia 2011 roku J. W.

został skreślony z listy studentów kierunku zarządzanie (k. 15). W dniu 16 maja 2013 roku do pozwanego skierowano wezwanie do zapłaty kwoty 1.170 złotych (k. 16).

Nie było również kwestionowanym, iż pozwany od 1987 roku był leczony psychiatrycznie w S. P. P.(...) im. dr. S. D. w C. (k. 200), (...) w B. (k. 147 – 194) oraz (...) Centrum (...) im. prof. J. M. w P. (k. 202 – 203). W początkowym okresie podejrzewano u niego schizofrenię, a następnie potwierdzono tą diagnozę, nadto w latach 90 – tych XX wieku stwierdzono u J. W. uzależnienie od substancji psychoaktywnych. Z analizy obszernej dokumentacji medycznej dotyczącej zdrowia psychicznego pozwanego wynika (k. 26 – 32, 56 – 64, 71, 147 – 194, 200, 202 – 203), iż leczył się on niesystematycznie i kolejne hospitalizacje były związane z pogorszeniem się stanu zdrowia. Bezsorna pozostaje okoliczność, iż w okresie od października 2007 roku do sierpnia 2010 roku pozwany nie kontaktował się z poradnią zdrowia psychicznego oraz nie przebywał w szpitalu. Orzeczeniem (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w B. z 2013 roku pozwany został zaliczony do znacznego stopnia niepełnosprawności do dnia 30 czerwca 2016 roku i wskazano, że niepełnosprawność istnieje od 1987 roku (k. 43 – 44).

Zgodnie z art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365 ze zm.) (w brzmieniu obowiązującym na datę zawarcia umowy pomiędzy stronami) warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej. Strony nie negocjowały, iż doszło do zawarcia przedmiotowej umowy, przy czym pozwany wnosząc o oddalenie powództwa powoływał się na nieważność przedmiotowej umowy wskazując, iż z uwagi na chorobę psychiczną w dacie zawierania wymienionej umowy znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Celem ustalenia, czy w dacie zawierania umowy pozwany był w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu psychiatrii A. B. i psychologii H. O. na okoliczność stanu zdrowia psychicznego pozwanego, jego zdolności do postrzegania i rozeznania w podejmowanych działaniach, świadomego i swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli w czasie zawierania z powodem umowy o świadczenie usług edukacyjnych z dnia 14 sierpnia 2008 roku, w tym czy pozwany z jakichkolwiek powodów znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, w szczególności, czy cierpiał na chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy albo inne, chociażby nawet przemijające zaburzenia czynności psychicznych (k. 206v). W dniu 4 listopada 2014 roku biegłe sądowe z zakresu psychiatrii i psychologii wskazały, iż do sporządzenia opinii nie jest wystarczająca sama analiza dokumentacji medycznej, lecz konieczne jest przeprowadzenie badania pozwanego. Postanowieniem z dnia 4 listopada 2014 roku Sąd uzupełnił tezę dowodową postanowienia z dnia 10 października 2010 roku poprzez wskazanie, iż opinia ma być sporządzona także w oparciu o badanie J. W. (k. 230).

W opinii sądowo – psychiatryczno – psychologicznej (k. 242 – 254) biegłe rozpoznały u pozwanego chorobę psychiczną pod postacią schizofrenii rezydualnej oraz uzależnienie mieszane od kilku substancji psychoaktywnych i wskazały, że myślenie pozwanego jest zaburzone i pozbawione krytycznego osądu, ponieważ choroba zaburza racjonalną ocenę rzeczywistości, prawidłowe podejmowanie decyzji oraz kierowanie i kontrolowanie swojego postępowania. Dodały, iż w 1987 roku rozpoznano u J. W. zespół neurasteniczno – depresyjny, w 1989 roku podejrzewano schizofrenię, które to rozpoznanie potwierdzono w 1990 roku. Od 1997 roku dodatkowo rozpoznano uzależnienie od opiatów. J. W. 10 – krotnie był hospitalizowany na leczeniu psychiatrycznym. Biegłe zaznaczyły, iż pozwany leczył się niesystematycznie i nie stosował się do zaleceń lekarskich. W okresie od października 2007 roku do sierpnia 2010 roku nie kontaktował się z poradnią zdrowia psychicznego oraz nie przebywał w szpitalu. Biegłe stwierdziły, iż pozwany jest osobą sprawną intelektualnie, lecz ujawnia zaburzenia czynności psychicznych, które zakłócają jego funkcjonowanie psychologiczne i społeczne. Choroba psychiczna, na którą cierpi, tj. schizofrenia zaburza całokształt procesów psychicznych i dlatego stwierdziły, iż w dacie zawierania umowy o świadczenie usług edukacyjnych w dniu 14 sierpnia 2008 roku miał on całkowicie zniesioną zdolność rozeznania w podejmowanych działaniach. Dodały, iż pomimo tego, iż J. W. jest osobą sprawną intelektualnie, to jednak z uwagi na posiadane schorzenie intelekt nie pełni u niego funkcji korygująco – kontrolnej, a doznania chorobowe zmniejszają odbiór rzeczywistości i prowadzą do nieuzasadnionego wniosku i motywują podejmowane działania. Reasumując biegłe stwierdziły, że w dacie zawierania umowy w dniu 14 sierpnia 2008 roku z uwagi na chorobę psychiczną

– schizofrenię oraz uzależnienie od substancji psychoaktywnych J. W. nie miał pełnej zdolności postrzegania i rozeznania w podejmowanych działaniach, ani świadomego i swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli. Pozwany w wymienionym okresie znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli z uwagi na proces psychotyczny. Zachowanie pozwanego w tym okresie było uwarunkowane chorobowym postrzeganiem rzeczywistości, a więc nie potrafił on ocenić krytycznie (adekwatnie) swojego postępowania i nim pokierować.

Zastrzeżenia do opinii zgłosiła strona powodowa (k. 270) podnosząc, iż brak jest dokumentacji medycznej dotyczącej stanu zdrowia pozwanego w spornym okresie, nadto z podejmowanych przez niego działań w toku studiów, w tym składanych wniosków i podań, pozyskaniem dofinansowania na naukę z PEFRON – u, czy też skierowaniem maila w przedmiocie rezygnacji ze studiów wynika, iż zawierając umowę miał świadomość, że przyjmuje na siebie zobowiązania finansowe. Pozwany nie wniósł zastrzeżeń do opinii biegłych (k. 273).

W opinii uzupełniającej biegłe z zakresu psychiatrii i psychologii podtrzymały opinię złożoną do akt sprawy i wskazały, że opinia została wydana na podstawie całokształtu danych oraz, iż przeanalizowały wpływ wszystkich czynników na stan zdrowia psychicznego w dacie zawierania umowy. Podnoszone przez stronę powodową okoliczności nie zawierają przesłanek do zmiany ich wniosków. Podkreśliły, że stwierdzona u pozwanego schizofrenia zaburza całokształt procesów psychicznych i dlatego w dacie zawierania umowy miał on całkowicie zniesioną zdolność rozeznania w podejmowanych działaniach. Jego zachowanie w tym czasie było uwarunkowane chorobowym postrzeganiem rzeczywistości i nie potrafił on oceniać krytycznie (adekwatnie) swojego postępowania i nim pokierować. Ponownie zaznaczyły, iż myślenie pozwanego jest zaburzone i pozbawione krytycznego osądu, ponieważ choroba zaburza racjonalną ocenę rzeczywistości, prawidłowe podejmowanie decyzji, kierowanie i kontrolowanie swojego postępowania. Dodały, iż u J. W. dotychczas nie uzyskano remisji w przebiegu choroby, która trwa nieprzerwanie od 1990 roku, tym samym dostępna dokumentacja medyczna pozwoliła im na ocenę jego stanu psychicznego w 2008 roku (k. 283).

Strony nie zgłosiły zastrzeżeń do opinii uzupełniającej.

Sąd w pełni podziela powyższą opinię wraz z opinią uzupełniająca, które spełniają stawiane im wymogi, odzwierciedlają staranność i wnikliwość w badaniu zleconego zagadnienia oraz odpowiadają w sposób wyczerpujący, stanowczy i rozumiały na postawione pytania. Argumentacja przytoczona przez biegłe na ich uzasadnienie jest w pełni przekonująca, a równocześnie poparta głęboką wiedzą i wieloletnim praktycznym doświadczeniem zawodowym biegłych. W związku z powyższym zgłoszone przez stronę powodową zastrzeżenia nie mogły prowadzić do podważenia wniosków przedstawionych w opiniach. Należy podkreślić, iż biegłe wydając opinię zapoznały się z całokształtem dokumentacji medycznej dotyczącej przebiegu leczenia psychiatrycznego pozwanego, przeprowadziły jego badanie bezpośrednie oraz dokonały analizy jego zachowania (w tym aktywności podejmowanych celem rozpoczęcia i kontynuacja nauki u powoda) w kontekście stwierdzonych schorzeń i ich wpływu na możliwość świadomego podejmowania decyzji i wyrażania woli. Niewątpliwie ocena zdrowia psychicznego pozwanego w analizowanym zakresie wymagała wiadomości specjalnych biegłych, których wnioski nie zostały skutecznie podważone. Opinie te były zatem podstawą ustalenia, że w dniu zawarcia umowy o świadczenie usług edukacyjnych pozwany nie był w stanie świadomie i swobodnie powziąć decyzji i wyrazić swojej woli i oceny tej nie mogą zmienić podnoszone przez stronę powodową okoliczności dotyczące zawarcia niniejszej umowy, a następnie kolejnych działań związanych z tokiem studiów, w tym skierowaniem maila o rezygnacji ze studiów.

Podsumowując zdaniem Sądu należy uznać, że oświadczenie woli pozwanego zawierającego umowę o świadczenie usług edukacyjnych obarczone było wadą z art. 82 k.c.

Zgodnie z powołanym przepisem nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych. W przepisie tym tylko przykładowo wskazane zostały przyczyny wyłączające

świadomość i swobodę. Jako przyczyny nieważności złożonego oświadczenia woli wskazano natomiast stan wyłączający świadomość oraz stan wyłączający swobodę podejmowania decyzji i wyrażania woli. W literaturze przedmiotu nie ma jednolitości poglądów, czy brak świadomości i swobody, o którym mowa w art. 82 k.c., musi być zupełny. Prezentowany jest pogląd, że brak świadomości i swobody musi być zupełny, art. 82 k.c. wiąże bowiem przewidziane w nim skutki tylko z całkowitym wyłączeniem, dlatego o żadnym stopniowaniu tego stanu nie może być mowy (por. S. Dmowski, S. Rudnicki: Komentarz do Kodeksu cywilnego Księga pierwsza, Część ogólna, LexisNexis, wydanie 8, Warszawa 2007). Prezentowane jest też stanowisko, że stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie może być pojmowany w znaczeniu całkowitego braku świadomości (por. B. Giesen, W.J. Katner, P. Książak, B. Lewaszkiewicz – Petrykowska, R. Majda, E. Michniewicz – Broda, T. Pajor, U. Promińska, M. Pyziak – Szafnicka, W. Robaczyński, M. Serwach, Z. Świdorski, M. Wojewoda: Komentarz do Kodeksu cywilnego, Część ogólna, LEX 2009). W orzecznictwie opowiedziano się za przyjęciem stanowiska, iż stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie musi oznaczać całkowitego zniesienia świadomości i ustania czynności mózgu. Stan wyłączający świadomość to – najogólniej rzecz ujmując – brak rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych i zachowań innych osób, niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Stan taki musi przy tym wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2006 roku, IV CSK 7/05, LEX nr 180191; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 czerwca 2013 roku, I ACa 626/12, LEX nr 1324680). Zdaniem Sądu należy się opowiedzieć za drugim stanowiskiem, które zostało także wyrażone w judykaturze. Przenosząc zatem powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, iż w odniesieniu do pozwanego stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie mógł być rozumiany dosłownie, wobec czego nie musiał oznaczać całkowitego zniesienia świadomości i ustania czynności mózgu. Istniejący u J. W. stan (przy uwzględnionych przez biegłych możliwościach intelektualnych) oznaczał brak rozeznania, niemożność rozumienia własnych posunięć oraz posunięć innych osób, jak również niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Mając na uwadze powyższe i ustalając, że umowa o świadczenie usług edukacyjnych z dnia 14 sierpnia 2008 roku jest nieważna, na podstawie powołanych przepisów powództwo podlegało oddaleniu. Z uwagi na nieważność czynności prawnej świadczenie na rzecz powoda jest nienależne (punkt I wyroku)

O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

W związku tym, iż pozwany był zwolniony od kosztów sądowych w całości Sąd nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w B. (...) kwotę 1.948,20 złotych tytułem nieuiszczonych w sprawie kosztów sądowych w postaci wynagrodzenia biegłych sądowych.

O kosztach zastępstwa prawnego udzielonego z urzędu oraz zwrocie kosztów dojazdu pełnomocnika orzeczono na podstawie § 2 ust. 3, § 6 pkt 3 oraz § 21 w zw. z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 461 j.t.) w zw. z art. 109 § 2 k.p.c. Pełnomocnik pozwanego wnosząc o zwrot kosztów podróży prawidłowo wskazał odległość pomiędzy siedzibą Sądu oraz siedzibą jego kancelarii oraz zastosował stawkę zgodną z § 2 pkt 1 ppkt b rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 roku w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz.U. z 2002 r. Nr 27, poz. 271 ze zm.) i okazał dowód rejestracyjny pojazdu samochodowego o pojemności silnika 1753 cm³, którym według swego oświadczenia dojeżdżał do Sądu. Zdaniem Sądu brak było podstaw do przyznania pełnomocnikowi pozwanego wynagrodzenia w wysokości dwukrotności stawki minimalnej przy uwzględnieniu podjętych przez niego w sprawie czynności, charakteru sprawy oraz wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika sprawa nie wymagała składania licznych pism procesowych, zaś okoliczność, iż pełnomocnik podejmował czynności zarówno przed Sądem Rejonowym (...) w W. oraz przed tutejszym Sądem, z

czym wiązała się konieczność dojazdu nie ma wpływu na wysokość wynagrodzenia. Koszty dojazdu zostały bowiem odrębnie zwrócone i nie mogą być dodatkowo rekompensowane w ramach wynagrodzenia. Pełnomocnik pozwanego wnioskując o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej oświadczył jednocześnie, że opłaty nie zostały zapłacone w całości lub w części.

Sędzia